

**ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Ректор

ЛЬВІВСЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

проф. П. О. Куцик

05 2016 р.

ПРОГРАМА

вступних випробувань

**для здобуття освітньо-наукового рівня доктора філософії
за спеціальністю 056 “Міжнародні економічні відносини”**

ЛЬВІВ – 2016

Вступ

Мета вивчення фахової проблематики дисципліни “Міжнародні економічні відносини” полягає в ознайомленні з найважливішими проблемами сучасних міжнародних економічних відносин, включно з проведенням економічної політики у відкритій економіці й супутніми політико-економічними ефектами, та актуалізації відповідних теоретичних знань на конкретному ситуативному матеріалі.

Програма навчання з дисципліни “Міжнародні економічні відносини” покликана сформулювати цілісне бачення особливостей використання інструментів економічної політики у відкритій економіці та визначити їх практичне застосування для аналітичного пояснення економічних процесів у трансформаційних економіках.

Загальні питання, що традиційно розглядаються під час вивчення проблематики дисципліни “Міжнародні економічні відносини”, є актуальними для нашої країни: вплив дефіциту бюджету на процентну ставку, обмінний курс і торговельний баланс, значення монетарних ефектів платіжного балансу; вибір оптимальної політики обмінного курсу.

Для проведення вступних випробувань основні питання тем, поданих у цій програмі, представлено у вигляді тестів, з яких сформовано екзаменаційні білети. Питання білетів дозволяють перевірити знання студентів з проблематики змісту і соціально-економічної спрямованості міжнародних економічних відносин. Перевірка знань з питань, передбачених даною програмою дає достатні підстави для висновку про рівень підготовки вступника і можливість продовження навчання для здобуття ступеня доктора філософії з маркетингу.

Програма з дисципліни “Міжнародні економічні відносини”

Тема 1. Процеси у відкритій економіці та МЕВ

Сучасний стан світової економіки і проблематика міжнародних економічних відносин. Відкритість у зовнішній торгівлі та свобода руху капіталу. Критерії відкритості. Переваги та недоліки відкритої економіки. Велика і мала відкриті економіки. Наслідки лібералізації зовнішньої торгівлі та руху капіталу. Індекси економічної свободи та лібералізації економічної політики.

Тема 2. Світове господарство, міжнародна виробнича інфраструктура. Платіжний баланс

Виробничі процеси в сучасній світовій економіці. Причини деіндустріалізації промислових країн з кінця 1990-х років. Рушійні механізми реіндустріалізації після світової фінансової кризи 2008—2009 рр. Визначення, методика складання і аналітичні властивості платіжного балансу. Операції платіжного балансу. Рахунки платіжного балансу та їх інтерпретація. Вибір рівноваги платіжного балансу. Широке і вузьке розуміння рівноваги платіжного балансу. Показник умов торгівлі. Достатність валютних резервів. Динамічна рівновага і самодостатність сальдо поточного рахунку.

Тема 3. Засадничі функціональні залежності балансу заощаджень-інвестицій

Структура і функціональні залежності балансу заощаджень-інвестицій. Заощадження у трансформаційних економіках. Перманентний і тимчасовий дохід. Динаміка заощаджень у життєвому циклі приватних споживачів. “Класова” гіпотеза заощаджень. Умова Маршалла—Лернера. Ефект Плїза. Ефект добробуту. Парадокс Хорїоки—Фельдштейна. Норма заощаджень. Траєкторія оптимального споживання. Проблема “подвійного” дефіциту — бюджету і платіжного балансу. Шляхи збільшення заощаджень у відкритій економіці.

Тема 4. Зовнішні запозичення у балансі заощаджень-інвестицій

Мотивація зовнішніх запозичень. Теоретичні моделі акумуляції зовнішнього боргу. Переваги та недоліки зовнішніх запозичень (припливу-відпливу капіталу). Міжчасові ефекти під час зовнішніх запозичень. Зовнішні запозичення в Україні. Динамічні характеристики зовнішнього боргу. Обслуговування зовнішнього боргу. Сучасні проблеми зовнішнього боргу та їх вплив на світову економіку (США, Греція, Ірландія).

Тема 5. Номінальний і реальний обмінні курси

Загальна характеристика систем обмінного курсу. Золотий стандарт. Грошова рада. Таргетування інфляції. “М’яке” і “жорстке” прикріплення грошової одиниці. Ефект Баласси—Самуельсона. Реальний ефективний обмінний курс. Механізми впливу RER на економічні процеси у відкритій економіці, способи розрахунку відповідних індексів. Динаміка RER в Україні, промислових країнах і окремих трансформаційних економіках. Правило “однієї ціни”. Паритет купівельної спроможності валют як довгострокова концепція обмінного курсу. Конвергенція до ПКС. Теоретична модель реального обмінного курсу. Тотожність Рікардо.

Тема 6. Основні підходи до вирівнювання платіжного балансу

Класифікація макроекономічних шоків. Особливості визначення природи макроекономічного шоку та проведення належної стабілізаційної політики. Загальні підходи до пояснення платіжних дисбалансів: макроекономічний, структуралізм, універсалізм, секуляризм. Відмінності між класичною і кейнсіанською традиціями у вирівнюванні платіжного балансу. Особливості автоматичної адаптації як саморегуляційного процесу вирівнювання платіжного балансу і стабілізації доходу. Політика акомодатії. Ефекти порівняльних цін, доходу і процентної ставки. “Природний” рівень доходу. “Перегрів” економіки. J-ефект. Інструменти заміщення та управління попитом. Торговельний протекціонізм. Емпіричне оцінювання чинників експорту-імпорту країн Центральної і Східної Європи (ЦСЄ) та Латинської Америки.

Тема 7. Засадничі елементи моделі Манделла—Флемінга

Канонічна модель Манделла—Флемінга. Кейнсіанський характер моделі. Структура балансу центрального банку. Грошова база. Формула Баумоля—Тобіна для попиту на гроші. Врахування мобільності капіталу. “Кейнсіанський” та “монетаристський” підходи до визначення внутрішньої рівноваги. “Пастка ліквідності”. Метод статичних порівнянь.

Тема 8. Фіскальна і монетарна політика у відкритій економіці

Мультиплікатори фіскальної і монетарної політики. Грошова реформа і монетарна політика. Залежність впливу фіскальної і монетарної політики (*англ.* fiscal-monetary mix) на доход і процентну ставку від обраної системи обмінного курсу. Довгострокове бюджетне обмеження. Особливості монетарної політики у “пастці ліквідності”. Ефект добробуту.

Тема 9. Макроекономічний вплив умов торгівлі та потоків капіталу

Ефект “локомотива” на зовнішніх ринках (дискусія в контексті світової фінансової кризи 2008—2009 рр.). Вплив зниження світових цін в економіці з невисокою мобільністю капіталу. Ефект Лаурсена—Метцлера (*англ.* the Laursen—Metzler effect). Вплив потоків капіталу для відмінних систем обмінного курсу. Операції відкритого ринку.

Тема 10. Макроекономічна рівновага у моделі Манделла—Флемінга

Ефект добробуту в моделі Манделла—Флемінга. Ідеальне досягнення макроекономічної рівноваги засобами монетарної і фіскальної політики в економіці з повною інформацією стосовно рівноважних значень доходу та процентної ставки. Рекомендоване використання інструментів економічної політики: монетарної (вирівнювання платіжного балансу) і фіскальної (рівновага доходу). Макроекономічна рівновага в економіці з високою мобільністю капіталу. Стимулювання доходу в економіці з відсутністю мобільності капіталу. Адекватність теоретичних передбачень моделі Манделла—Флемінга для стабілізаційної політики під час світової фінансової кризи 2008—2009 рр.

Тема 11. Різноманітні розширення моделі IS—LM—BP

Відмінні припущення щодо цінової еластичності сукупної пропозиції. Модель AD—AS. Наслідки девальвації грошової одиниці для різноманітних припущень щодо обмежень платіжного балансу. Інфляційний вплив девальвації грошової одиниці. Сучасна дискусія навколо коротко- і довгострокових мультиплікаторів фіскальної політики.

Тема 12. Модель Салтера—Свона

Проблема досягнення внутрішньої і зовнішньої рівноваги. Правило Тінбергена. Теоретичні конструкції моделі Салтера—Свона. Товари внутрішньої і зовнішньої торгівлі. Інструменти заміщення. Імпортозаміщуючі галузі. Експортні галузі. Внутрішньо-орієнтовані галузі. Внутрішні галузі. Потенційні обмеження моделі Салтера—Свона. Одночасне використання обмінного курсу та абсорбції для досягнення рівноваги доходу і платіжного балансу.

Тема 13. Ціновий підхід до вирівнювання платіжного балансу

Девальвація грошової одиниці як головний чинник вирівнювання платіжного балансу. Умова Маршалла—Лернера. Модель Бікердайка—Робінсон—Метцлера. Вплив девальвації грошової одиниці на обсяги експорту-імпорту. Рівновага ринку

іноземної валюти. Ціновий “песимізм” і “оптимізм”. Присутність J-ефекту в довгостроковій перспективі. Потенційні недоліки цінового підходу. “Правило 45°” (*англ.* the 45 degree rule).

Тема 14. Абсорбційний підхід до вирівнювання платіжного балансу

Засадничі припущення абсорбційного підходу. Теоретична модель. Ефект вільних потужностей (*англ.* idle-resources effect). Ефекти умов торгівлі, добробуту, перерозподілу доходу, монетарної “ілюзії”. Потенційні наслідки девальвації грошової одиниці. Інструменти доходу і заміщення в абсорбційному підході. Вирівнювання від’ємного сальдо поточного рахунку в “перегрітій” економіці. Залежність внутрішньої абсорбції від RER. Торговельний протекціонізм. Аргументація плаваючого обмінного курсу. Дестабілізуючий вплив плаваючого обмінного курсу. Аргументація фіксованого обмінного курсу. Потенційні переваги та недоліки регульованого обмінного курсу.

Тема 15. Монетарна модель платіжного балансу

Загальна характеристика і переваги монетарної моделі. Структуралістська критика монетаризму в Україні. Типові антимонетаристські аргументи. Кількісна теорія грошей. Доцільність антициклічної фіскальної політики. Класичний монетаризм. Правила монетарної політики (*англ.* monetary policy rules). Глобальний і політичний монетаризм. Довгострокова нейтральність девальвації грошової одиниці. Пояснення експортноорієнтованого зростання. Монетарна модель для плаваючого обмінного курсу. Потенційні переваги і недоліки для вирівнювання платіжного балансу.

Тема 16. Модель “залежної” економіки

Теоретичні засади моделі “залежної” економіки. Структура внутрішньої абсорбції. Вплив змін у сукупній пропозиції на показники “залежної” економіки. Вплив девальвації грошової одиниці на структуру сукупного попиту. Фіскальна і монетарна політика у “залежній” економіці. Вирівнювання платіжного балансу в “залежній” економіці. Збільшення абсорбції у “залежній” економіці. Перехід до макроекономічної рівноваги у “перегрітій” економіці. Вплив підвищення світових цін в економіці із залежністю сукупної пропозиції від RER. Аналіз “голландської хвороби”. Причини відсутності “японської” чи “корейської хвороби”.

Тема 17. Реальний обмінний курс як індикатор внутрішньої і зовнішньої рівноваги. Системи обмінного курсу

Функціональні залежності реального обмінного курсу. Рівноважне значення реального обмінного курсу. вивчення практики валютного коридору в економіках України і Росії. Порівняння теоретичного впливу девальвації грошової одиниці у відмінних моделях відкритої економіки. Вплив доларизації на вибір системи обмінного курсу.

Тема 18. Особливості становлення світового ринку капіталів

Етапи становлення світового ринку капіталів. Загальна характеристика сучасного стану світового фінансового ринку. Феномен глобалізації. Структура потоків капіталу. Засадничі механізми впливу потоків капіталу. Анти-, про- та ациклічність потоків капіталу. Переваги і недоліки потоків капіталу. “Імпорт” іноземної продуктивності. “Деіндустріалізація” економіки та потоки капіталу. Макроекономічні наслідки потоків капіталу в основних моделях відкритої економіки. Індикатори мобільності капіталу. Закритий і відкритий паритет процентної ставки. Ризики поспішної лібералізації для потоків капіталу. Реверс потоків капіталу. “Раптова зупинка” потоків капіталу в країнах, що розвиваються. Балансовий ефект. Інструменти профілактики “раптових зупинок”. Причини відмінного макроекономічного впливу потоків капіталу в окремих країнах. Світові фінансові кризи (загальна характеристика). Індикатори “перегріву” економіки. Основні уроки кризових явищ на світовому фінансовому ринку. Глобальні дисбаланси. Актуальні проблеми світового фінансового ринку. Загроза фінансового меркантилізму.

Тема 19. Операції портфельного інвестування на світовому ринку капіталу

Логіка портфельного інвестування. Структура портфельних інвестицій. Портфельні інвестори. Основні тенденції світового ринку капіталу. Особливості виникаючих ринків. Причини зростаючої нестабільності світових фінансових ринків. Азійська фінансова криза (1997—1998 рр.): передумови та довгострокові наслідки. Кредитні рейтинги. Шляхи поліпшення інвестиційного клімату. Портфельні інвестиції в Україні. Стандартні перешкоди для інвестицій: несформованість влади, переобтяженість суспільства партійними протистояннями, відсутність зрозумілої стратегії розвитку, цінові “спазми”.

Тема 20. Інтернаціоналізація ринку банківських кредитів та послуг в умовах глобальної трансформації

Міжнародне кредитування та сучасні проблеми з ліквідністю світових ринків капіталу. Механізми впливу іноземних банків. Балансовий ефект і стабільність банківської системи. Уроки кризи заборгованості 1980-х років для світової банківської системи. “Еволюційне” подолання кризи заборгованості. Наслідки нафтової кризи 1973—74 рр. Шляхи вирішення проблеми заборгованості: збільшення офіційної допомоги розвитку, угоди про реструктуризацію боргу, радикальні зміни в економічній політиці. Сучасні проблеми іноземних банків у країнах ЦСЄ.

Тема 21. Прямі іноземні інвестиції

Визначення та загальна характеристика. Шляхи здійснення ПІІ. Географія ПІІ. Основні теорії ПІІ: міжнародного життєвого циклу товару, конкурентної переваги, відносних коштів, теорія Даннінга. Чинники залучення. ПІІ в Україні. Форми прямого інвестування: філії, процес злиття та придбання, спільні підприємства і різноманітні альянси. Загальна оцінка процесу прямого інвестування. Значення ПІІ для економік країн ЦСЄ і колишнього Радянського Союзу.

Тема 22. Міжнародна торгівля: основні теоретичні концепції

Вихідні припущення моделі Хекшера—Оліна—Самуельсона. Поняття про абсолютну і відносну перевагу. Вплив зовнішньої торгівлі на споживання і виробництво. Відмінності у заробітній платі. Підстави для торговельного протекціонізму. Теорема Рибчинського. Виробнича програма. Теорема про вирівнювання вартості чинників виробництва. Теорема Столпера—Самуельсона. Віддача на чинник виробництва. Класична та неокласична теорії міжнародної торгівлі. Основні елементи теорій міжнародної торгівлі: чинники виробництва, кошти заміщення, криві байдужості, бюджетних обмежень, виробничих можливостей та відносних цін. Елементи зростаючої віддачі та недосконалої конкуренції в теоріях міжнародної торгівлі. Парадокс Метцлера. Поняття про оптимальний тариф. Соціальні кошти митних тарифів. Різновиди міжнародних картелів. Особливості демпінгу. Технічний прогрес і транспортні кошти в теоріях міжнародної торгівлі. Економічне зростання в моделях міжнародної торгівлі. Потенційні обмеження моделей міжнародної торгівлі та шляхи їх пояснення. Поняття про “стратегічну” торгівлю. Нові теорії міжнародної торгівлі: класифікація та принципові відмінності. Агломераційна модель нової економічної географії.

Тема 23. Інструменти торговельної політики

Загальна характеристика інструментів торговельної політики (імпортне мито, експортний податок, імпортні та експортні квоти і субсидії). Основні різновидності, механізми впливу і особливості використання імпортного мита у малій відкритій та великій відкритій економіках. Специфіка використання кількісних обмежень експорту та імпорту. Імпортні квоти і мито: порівняльний аналіз. Мотивація використання експортного податку. Експортні субсидії як інструмент поліпшення сальдо платіжного балансу. Поняття про ефективний митний захист. Інструменти нетарифного регулювання (вимоги безпеки, технічні стандарти, санітарно-гігієнічні норми, процедури митного оцінювання, державні монополії, обмеження щодо участі в державних тендерах, добровільні обмеження експорту та імпорту) та причини їх поширення у світовій торгівлі. Основні аргументи протекціонізму: захист новостворюваних галузей промисловості, збільшення доходів бюджету, корекція структурних диспропорцій в економіці, вирівнювання платіжного балансу, зниження безробіття, захист національної безпеки, боротьба з демпінгом тощо.

Тема 24. Сучасні тенденції у світовій торгівлі

Лібералізація торгівлі та протекціонізм. Використання нетарифних інструментів торговельного протекціонізму в промислових країнах (США, Західна Європа, Японія). Порівняльний аналіз торговельної політики в країнах ЦСЄ. Особливості антидемпінгових розслідувань проти українських виробників. Протекціонізм як економічне та соціально-політичне явище. Кошти економічної ізоляції. Специфічні форми організації світової торгівлі: бартер, зустрічні операції, компенсаційні угоди. Підстави для зростаючого попиту на землю. Особливості функціонування нафтового картелю ОПЕК. Феномен деіндустріалізації промислових країн як чинник світової торгівлі.

Тема 25. ГАТТ/СОТ

Передумови створення ГАТТ та основні принципи діяльності ГАТТ/СОТ. Основні етапи переговорного процесу в рамках ГАТТ. Результати Уругвайського раунда переговорів ГАТТ. Поточні проблеми ГАТТ/СОТ: торгівля фінансовими послугами, умови надання транспортних та телекомунікаційних послуг, пересування робочої сили. “Нові” питання в діяльності СОТ: іноземні інвестиції, антимонопольне та міграційне законодавство. Особливості вступу до СОТ країн з перехідною економікою. Перспективи СОТ. Потенційний вплив вступу Росії до СОТ на україно-російську торгівлю.

Тема 26. Міграція робочої сили у світовій економіці

Структура міграційних процесів: іноземні робітники, біженці, об'єднання сімей, нелегальні мігранти. Основні тенденції. Основні причини міграції робочої сили: підвищений попит на робочу силу в країнах-акцепторах, важке економічне становище в країнах-донорах, очікування кращих заробітків за кордоном тощо. Переміщення низькокваліфікованої робочої сили в промислові країни. “Втеча мізків” з країн, що розвиваються. Міграція кваліфікованої робочої сили зі Західної Європи до США. Географія міграційних потоків у світовій економіці. Етнічна діаспора: феномен виникнення та конкретні механізми впливу на економічну та соціально-політичну ситуацію в окремих країнах. Мотивація: з боку попиту, з боку пропозиції. Чинники формування підвищеного попиту на іноземну робочу силу в індустріальних країнах: підвищення загального рівня зайнятості, зміни у віковій структурі населення, зростання частки послуг у ВВП тощо. Теоретичні моделі: Мінсера, Роя, Борхаса. Регіональна “пастка стагнації” та шляхи її подолання. Залучення стратегічного інвестора. Наслідки орієнтації на модель з дешевою робочою силою. Приватні трансферти. Характер приватних трансфертів. Соціальні наслідки. Економічні та соціально-політичні наслідки міграції робочої сили. Легальна та нелегальна міграція у світовій економіці. Питання міграції робочої сили в контексті поглиблення інтеграційних процесів у Західній Європі. Оцінка перспектив міграції у Західній Європі та США.

Тема 27. Економічний розвиток: загальні міркування

Поняття про економічний розвиток та його основні компоненти. Сутність і принципи економічного розвитку. Економічні та неекономічні компоненти економічного розвитку. Макроекономічні передумови переходу до економічного зростання. Індекс розвитку людського потенціалу. Поняття про збалансований економічний розвиток. Особливості “проринкового” підходу до економічного розвитку. Моделі економічного розвитку: лінійних стадій розвитку (зростання), культурних перетворень, зовнішньої залежності. Неокласична модель вільного ринку. Теорія ендогенного зростання. Теорія сталого (стійкого) розвитку. Проблеми економічного розвитку в світовому контексті.

Тема 28. Підходи до міжнародних зіставлень рівнів економічного розвитку

Фактори і критерії порівнянь рівнів економічного розвитку. Чинники, що впливають на класифікацію країн у відповідності до рівня соціально-економічного розвитку. Класифікація країн відповідно до етапності розвитку

національних економік. Класифікація країн Світовим банком. Групування країн за рівнем розвитку і з врахуванням географічного фактору ідентифікації. Суперечності між країнами “золотого мільярду” та рештою світу. Моделі розвитку економік окремих країн.

Тема 29. Моделі економічного зростання

Складові економічного зростання: екстенсивні, інтенсивні фактори. Посткейнсіанські моделі. Моделі Харрода—Домара і Кальдора. Виробнича функція. Нестійкість рівноважного темпу зростання економіки у моделі Харрода—Домара. Стабільність рівноважного росту в моделі Кальдора. Неокласичні моделі економічного зростання. Продуктивність праці та капіталу при технології Кобба—Дугласа. Розподіл національного доходу між споживанням та інвестиціями, між працею і капіталом. Зміна результативності виробництва при підвищенні норми заощаджень. Модель Р.Солоу. Рівноважне значення інвестицій та амортизації. Динаміка показника капіталоозброєності. Продуктивність праці як чинник економічного зростання і конкурентоспроможності національної економіки. Вплив норми заощаджень на приватне споживання. Оптимальні споживання і заощадження. Досягнення “золотого” рівня капіталоозброєності. Вплив заощаджень на продуктивність праці. Особливості емпіричного тестування. Неокласичні моделі з людським капіталом. Основні моделі ендегенного зростання. Практичні підходи до збільшення людського капіталу. Конвергенція. Економічні та інституційні чинники економічного зростання. Інші моделі економічного зростання: АК-Лукаса, Р.Е. Лукаса, Ромера, Тірлвалла, “двох дефіцитів”. План Маршалла. Програма економічного відновлення Західної Європи (*англ.* the European Recovery Plan). Дискусія щодо нового “плану Маршалла” для України.

Тема 30. Стратегії економічного розвитку країн, що розвиваються

Аналіз конкуруючих стратегій економічного розвитку: на основі експорту, на основі заміщення імпорту та розширення внутрішнього ринку, на основі залучення прямих іноземних інвестицій (без виразної зовнішньоекономічної орієнтації). Особливості взаємної причинності між експортом та економічним зростанням. Досвід успішного стимулювання експорту в Японії та країнах Південно-Східної Азії. Зростання на основі заміщення імпорту в країнах Латинської Америки: засаднича мотивація, інструментарій та основні наслідки. Вплив фінансово-промислових конгломератів на економічне зростання у країнах Латинської Америки та Південно-Східної Азії. Промислова політика: “за” і “проти”. Елементи “нової промислової політики”: секторальна орієнтація,

створення нових порівняльних переваг, заохочення конкуренції, зв'язок з політикою у царині інновацій та вищої освіти тощо.

Тема 31. Проблеми зовнішньої заборгованості країн з відмінним рівнем доходу

Інструментальний характер зовнішніх запозичень як чинника економічного зростання. Потенційні переваги зовнішніх запозичень приватного і державного секторів: збільшення інвестицій, зниження процентної ставки, згладжування приватного споживання, фінансування “інвестиційного” дефіциту бюджету, нейтралізація наслідків природних катаклізмів. Засадничі ризики боргової стратегії. Основні функціональні залежності. Нелінійність зовнішніх запозичень залежно від їхнього характеру — інвестиційного або споживчого. Боргова криза в Греції (2010-2015 рр.). Низька конкурентоспроможність як один з чинників боргової кризи. Оцінка доцільності зовнішніх запозичень для України. Регулювання зовнішнього боргу країн, що розвиваються. Підходи кредиторів. Плани Бейкера (1985 р.) та Брейді (1989 р.). Механізми реструктуризації зовнішнього боргу. Рекапіталізація та реструктуризація боргів за офіційними кредитами. Реструктуризація боргів комерційним банкам. Реорганізація офіційного боргу. Конверсія боргу в активи. Зворотний викуп боргових зобов'язань. Конверсія боргу в облигації (сек'юритизація боргу). Ініціатива НІРС. Проблеми заборгованості найбільш бідніших країн світу. Сталий зовнішній борг. Загальна оцінка програми реструктуризації суверенного боргу України (осінь 2015 р.).

Тема 32. Офіційна допомога розвитку

Визначення та загальні аспекти офіційної допомоги розвитку (ОДР). Основні мотиви іноземної допомоги: політичні, гуманітарні, економічні. Форми надання ОДР: гранти, пільгові кредити та технічна допомога. Критерії ефективності ОДР. Макроекономічні аспекти ОДР. Роль міжнародних організацій та національних агентств у наданні ОДР. Основні країни-донори та країни-акцептори ОДР. Особливості використання ОДР в країнах світу.

Тема 33. Інтеграційні процеси у світовій економіці

Основні типи інтеграційних об'єднань: зони вільної торгівлі, митні угоди або союзи, спільні ринки, економічні та політичні союзи. Статичні та динамічні ефекти в інтеграційних утвореннях. Європейський Союз: етапи становлення та проблеми розвитку. Маастрихтські критерії Європейського валютного союзу (EMU). Особливості функціонування єдиної європейської валюти *євро*. Перспективи економічної інтеграції країн ЦСЄ та колишнього Радянського

Союзу. Вплив регіональних інтеграційних утворень на розвиток світової торгівлі. Європейське об'єднання вугілля і сталі. Європейське співтовариство з атомної енергії. Європейське економічне співтовариство. Завдання “Римського договору”. Етапи економічної інтеграції ЄС. Єдиний внутрішній ринок (ЄВР). Структура та цілі ЄЦБ. Спільні фінансові інститути. Економічні особливості ЄС. “Маастрихтська угода”. “Клубна” конвергенція (стратифікація, поляризація). Відкритість економіки як чинник конвергенції. Приєднання нових країн-кандидатів до ЄС. Європейська монетарна система. Вплив фіскальної і монетарної політики у системі з двох країн.

Тема 34. Економічна інтеграція на пострадянському просторі

Етапи утворення СНД. Основні етапи розвитку економічної інтеграції в рамках СНД. Принципи формування СНД. Цілі формування СНД. Організаційна структура СНД. Основні соціально-економічні показники країн СНД. Євразійське економічне співтовариство (ЄврАзЕС). ГУАМ: логіка створення та потенційні можливості. Центральназійське економічне співтовариство (ЦАЕС). Організація чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС). Організація економічного співробітництва мусульманських держав. Єдиний економічний простір (ЄЕП): баланс економічних переваг і втрат для країн-учасниць, геополітичний вимір. Проблеми російсько-білоруської економічної інтеграції.

Тема 35. Міжнародні фінансові організації

Світові фінансові організації. Міжнародний валютний фонд. Загальна характеристика МВФ. Основні функції МВФ. Офіційні цілі МВФ. Механізм аналізу обмінних курсів. Організаційна структура МВФ. Механізм прийняття рішень МВФ. Контроль макроекономічної та фінансової політики країн-отримувачів кредитів МВФ. Основні механізми кредитування. Домовленості про резервні кредити стенд-бай (Stand-by Arrangements). Механізм розширеного кредитування (Extended Fund Facility). Етапи діяльності МВФ. Критика МВФ. Досвід співпраці між Україною та МВФ. Меморандуми про економічну і фінансову політику між Україною та МВФ. Пріоритети МВФ. Альтернативні плани розбудови світової валютно-фінансової системи. Проблеми ліквідності МВФ. Критерії зовнішньої заборгованості Світового банку. Міжнародний банк реконструкції й розвитку (МБРР). Міжнародна асоціація розвитку (МАР). Міжнародна фінансова корпорація (МФК). Багатостороння агенція гарантування інвестицій (БАГІ). Співробітництво Світового банку і України.

Тема 36. Програми економічних реформ

Передумови для економічних реформ: світовий досвід. Політика імпортозаміщуючої індустріалізації: принципові рішення, інструменти реалізації та основні наслідки. Концепція стимулювання платоспроможного попиту. Експортно-орієнтований розвиток: шляхи практичної реалізації та потенційні обмеження. Порівняльний аналіз програм імпортозаміщуючої індустріалізації та експортно-орієнтованого розвитку в країнах Латинської Америки і Південно-Східної Азії. Причини радикалізації економічних реформ у країнах Латинської Америки. Шокова терапія. Градуалізм. Ортодоксна і гетеродоксна стабілізація. Необхідність інституційного забезпечення економічних реформ. Об'єктивні та суб'єктивні труднощі в перехідній економіці (структурні диспропорції, відсутність інституційних передумов, неефективність державного апарату тощо). Вашингтонський консенсус.

Тема 37. Структуралізм

Загальні положення. Гіпотеза Пребіша—Зінгера. Супер-цикл світових цін на сировинні товари. Теоретична програма структуралізму. Наслідки девальвації у “залежній” економіці. Класифікація структуралізму. Шляхи вирівнювання платіжного балансу. Економічна політика під час вирівнювання платіжного балансу для мінімізації втрат доходу. Структуралістське пояснення недоцільності рестрикційної політики. Нейтральність цінових механізмів вирівнювання платіжного балансу. Доцільність використання торговельного протекціонізму і промислової політики. Технологічний динамізм. Досвід стимулювання нетрадиційного експорту в сировинних економіках (Чилі). Особливості неоструктуралізму. Внутрішні чинники економічного зростання. Теорія корпоративної конкуренції. Теорія гістерезису. Теорія “літаючих гусей” (the flying geese). Нова економіка структуралізму. Відмінності між новим і “старим” структуралізмом. Шість кроків оптимального державного втручання. Український структуралізм. Критична оцінка можливостей протекціонізму як чинника прискорення економічного зростання. Вплив політики протекціонізму на структурні зрушення в українській економіці. Вітчизняна промислова політика: “за” і “проти”.

Тема 38. Актуальні питання економічної політики країн, що розвиваються

Основні напрями діяльності уряду в економіці країни, що розвивається (створення міцної макроекономічної основи, захист прав власності, організація ефективного управління, збільшення капіталовкладень в освіту та охорону

здоров'я, зниження рівня бідності, інфраструктурні проекти). Модель Манківа—Саммерса. Взаємний зв'язок між якістю державного управління, корупцією, “тінізацією” економіки і корпоратизмом. Промислова політика: “за” і “проти”. Суперечливий характер “тінізації” економіки: підсилення інфляційних наслідків експансійної фіскальної і монетарної політики, зниження ефективності програм боротьби з безробіттям, зниження продуктивності праці, комплементарність виробничої діяльності “тіньового” та офіційного секторів, конкуренційність, обмеження для державних регуляторів, зростання приватного споживання. Різновиди корупції та механізми її впливу на економічне зростання. Політична корупція. Джерела корупції: економічні, історичні, інституційні, регіональні, культурні, релігійні. Моделі корупційних дій: множинної рівноваги, коштів економії від масштабу виробництва, суперечностей між тимчасовими і довгостроковими рішеннями в економічній політиці. Корупція і соціальний капітал. Регіональні культурні феномени: *jeito*, *vivezza criolla*, *guanxi*. Способи боротьби з корупцією. Небезпека корпоратизму як засобу перекрученого зв'язку між політикою та великим бізнесом.

Тема 39. Сучасна економічна політика у трансформаційних економіках

Характер ринкової трансформації. Динаміка ВВП під час перехідного процесу. Значення економічної політики у стимулюванні економічного зростання. «Шокова терапія» і градуалізм. Стратегічні та інструментальні цілі економічної політики. Причини нерівномірної конвергенції доходу та рівня цін. Вибір системи обмінного курсу. Характер макроекономічної лібералізації. Напрями поглиблення структурних перетворень. Економічне зростання і майнове розшарування у трансформаційних економіках. Особливості фінансової стабілізації. Загальні причини підвищення RER. Інституційні перетворення. Особливості реакції країн на кризові явища 2008-2009 рр. у світовій економіці. Функціонування ринку праці. Функція сукупної пропозиції Лукаса. Специфіка трансформаційного безробіття. Шляхи зниження “природного” рівня безробіття. Правило Оукена. Пояснення економічного зростання без збільшення зайнятості. Перспектива приєднання до єврозони найбільших країн Центральної і Східної Європи (ЦСЄ).

Тема 40. Шляхи підвищення конкурентоспроможності країн ЦСЄ та колишнього Радянського Союзу

Визначення конкурентоспроможності. Сучасні проблеми конкурентоспроможності трансформаційних економік. Показники конкурентоспроможності: відносної торгівлі, чистого експорту RCA, спеціалізації експорту, “симетричних”,

зважених і адитивних виявлених порівняльних переваг. Міжнародні індекси конкурентоспроможності. Зв'язок між конкурентоспроможністю та лібералізацією економіки. Дієвість податкової конкуренції як засобу отримання порівняльних переваг у зовнішній торгівлі. Внутрішньо-галузева торгівля (ВГТ). ВГТ України з країнами ЄС-28 та СНД у розрізі окремих галузей. Шляхи підвищення конкурентоспроможності країн ЦСЄ та колишнього Радянського Союзу.

Тема 41. Популізм як спосіб створення залежності від зовнішніх чинників

Поширені визначення популізму. Історичні корені популістських рухів. Різновиди популізму: традиційний, класичний, новий. Сучасний популізм (неопопулізм). Елементи популістської економічної програми. Патерналізм в економіках, що реалізують стратегію “наздоганяючого” економічного зростання. Зв'язок з політичним циклом та рівновагою платіжного балансу. Модель Нордхауза. Відмінні прояви обмежень платіжного балансу. Приклади діяльності популістських урядів. Основні прояви популізму в Україні. Макроекономічні наслідки “соціальних ініціатив” у відкритій економіці. Небезпека популізму і патерналізму в економіках, що реалізують стратегію “наздоганяючого” економічного зростання.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шевчук В. Міжнародна економіка теорія і практика: Підручник. — 2-ге вид., перероб. і доп. — Львів: Знання, 2008. — 663 с.
2. Шевчук В.О. Платіжний баланс, економічне зростання і стабілізаційна політика. — Львів: Кальварія, 2008. — 734 с.
3. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі. — К.: Основи, 2007.
 - а. Шевчук В.О., Черкас Н.І. Вплив динаміки промислового виробництва регіону та географії зовнішньої торгівлі на технологічний експорт // Регіональна економіка. — 2008. — № 2. — С. 34–43.
4. Шевчук В., Іванюк У. Взаємний вплив сільського господарства і промисловості в Україні // Актуальні проблеми економіки. — 2014. — № 12. — С. 348–355.
5. Шевчук В. Умови СОТ і внутрішнє макроекономічне середовище розвитку сфери торгівлі // Внутрішня торгівля України: проблеми і перспективи розвитку / В. Апопій, П. Балабан (ред.). — Львів: "Новий Світ-2000", 2014. — С. 69–89.

6. Шевчук В. “Ефект локомотива” як наближена характеристика ефективності інтеграційних процесів: розрахунки для України // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наук. праць. — Вип. 109. — Ч. I (у двох частинах). — К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Інститут міжнародних відносин, 2012. — С.12–14.

7. Шевчук В., Копич Р. Вплив сальдо бюджету на макроекономічні показники // Фінанси України. — 2010. — № 3. — С. 3–12.

8. Черкас Н.І. Вплив обмінного курсу та імпорту на динаміку структури експорту України // Економіка і прогнозування. — 2013. — № 2. — С. 128–139.

9. Eurostat [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>.

10. Human Development Report [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://hdr.undp.org>.

11. International Trade Statistic [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.wto.org>.

12. OECD Statistics – Режим доступу: <http://www.oecd.org/statistics/>.

13. The Global Competitiveness Report [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.weforum.org/reports>.

14. The World’s Biggest Public Companies [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.forbes.com/global2000/list>.

15. Trade Profile [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.wto.org>.

16. World Investment Report [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.unctad.org>.

17. World Tariffs Profile [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.wto.org>.

18. World Trade Report [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.wto.org>.

19. World Economic Outlook Databases [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.imf.org>.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ

1. Наслідки лібералізації зовнішньої торгівлі та руху капіталу для відкритої економіки.
2. Індекси економічної свободи та лібералізації економічної політики.
3. Причини деіндустріалізації промислових країн з кінця 1990-х років та сучасної реіндустріалізації після світової фінансової кризи 2008—2009 рр.
4. Широке і вузьке розуміння рівноваги платіжного балансу.
5. Динамічна рівновага і самодостатність сальдо поточного рахунку.
6. Структура і функціональні залежності балансу заощаджень-інвестицій.

7. Динаміка заощаджень у життєвому циклі приватних споживачів.
8. Парадокс Хоріоки—Фельдштейна.
9. Проблема “подвійного” дефіциту — бюджету і платіжного балансу.
10. Шляхи збільшення заощаджень у відкритій економіці.
11. Теоретичні моделі акумуляції зовнішнього боргу.
12. Переваги і недоліки зовнішніх запозичень (припливу-відпливу капіталу).
13. Сучасні проблеми зовнішнього боргу та їх вплив на світову економіку (США, Греція, Ірландія).
14. Загальна характеристика систем обмінного курсу.
15. Механізми впливу RER на економічні процеси у відкритій економіці.
16. Паритет купівельної спроможності валют як довгострокова концепція обмінного курсу.
17. Тотожність Рікардо.
18. Загальні підходи до пояснення платіжних дисбалансів: макроекономічний, структуралізм, універсалізм, секуляризм.
19. Особливості автоматичної адаптації як саморегуляційного процесу вирівнювання платіжного балансу і стабілізації доходу.
20. Канонічна модель Манделла—Флемінга.
21. Особливості монетарної політики у “пастці ліквідності”.
22. Ідеальне досягнення макроекономічної рівноваги засобами монетарної і фіскальної політики в економіці з повною інформацією стосовно рівноважних значень доходу та процентної ставки.
23. Адекватність теоретичних передбачень моделі Манделла—Флемінга для стабілізаційної політики під час світової фінансової кризи 2008—2009 рр.
24. Модель AD—AS.
25. Сучасна дискусія навколо коротко- і довгострокових мультиплікаторів фіскальної політики.
26. Правило Тінбергена.
27. Теоретичні конструкції моделі Салтера—Свона.
28. Модель Бікердайк—Робінсон—Метцлера.
29. Ціновий “песимізм” і “оптимізм”.
30. Інструменти доходу і заміщення в абсорбційному підході.
31. Загальна характеристика і переваги монетарної моделі.
32. Структуралістська критика монетаризму в Україні.
33. Правила монетарної політики (*англ.* monetary policy rules).
34. Глобальний і політичний монетаризм.
35. Монетарна модель для плаваючого обмінного курсу.
36. Аналіз “голландської хвороби”.
37. Функціональні залежності реального обмінного курсу.

38. Вплив доларизації на вибір системи обмінного курсу.
39. Етапи становлення світового ринку капіталів.
40. Анти-, про- та ациклічність потоків капіталу.
41. Макроекономічні наслідки потоків капіталу в основних моделях відкритої економіки.
42. Ризики поспішної лібералізації для потоків капіталу.
43. “Раптова зупинка” потоків капіталу в країнах, що розвиваються.
44. Глобальні дисбаланси.
45. Причини зростаючої нестабільності світових фінансових ринків.
46. Механізми впливу іноземних банків.
47. Сучасні проблеми іноземних банків у країнах ЦСЄ.
48. Основні теорії ПП: міжнародного життєвого циклу товару, конкурентної переваги, відносних коштів, теорія Даннінга.
49. Чинники залучення. ПП в Україні.
50. Поняття про абсолютну і відносну перевагу.
51. Теорема Рибчинського.
52. Теорема Столпера—Самуельсона.
53. Класична та неокласична теорії міжнародної торгівлі.
54. Різновиди міжнародних картелів.
55. Поняття про “стратегічну” торгівлю.
56. Агломераційна модель нової економічної географії.
57. Основні різновидності, механізми впливу і особливості використання імпортного мита у малій відкритій та великій відкритій економіках.
58. Інструменти нетарифного регулювання та причини їх поширення у світовій торгівлі.
59. Основні аргументи протекціонізму.
60. Протекціонізм як економічне та соціально-політичне явище.
61. Особливості функціонування нафтового картелю ОПЕК.
62. Поточні проблеми ГАТТ/СОТ.
63. Структура міграційних процесів.
64. Географія міграційних потоків у світовій економіці.
65. Регіональна “пастка стагнації” та шляхи її подолання.
66. Приватні трансферти.
67. Поняття про економічний розвиток та його основні компоненти.
68. Нестійкість рівноважного темпу зростання економіки у моделі Харрода—Домара.
69. Неокласичні моделі економічного зростання.
70. Модель Р.Солоу.
71. Основні моделі ендогенного зростання.

72. Аналіз конкуруючих стратегій економічного розвитку: на основі експорту, на основі заміщення імпорту та розширення внутрішнього ринку, на основі залучення прямих іноземних інвестицій.

73. Особливості взаємної причинності між експортом та економічним зростанням.

74. Промислова політика: “за” і “проти”.

75. Засадничі ризики боргової стратегії.

76. Механізми реструктуризації зовнішнього боргу.

77. Загальна оцінка програми реструктуризації суверенного боргу України (осінь 2015 р.).

78. Основні мотиви іноземної допомоги: політичні, гуманітарні, економічні.

79. Основні типи інтеграційних об'єднань: зони вільної торгівлі, митні угоди або союзи, спільні ринки, економічні та політичні союзи.

80. Європейська монетарна система.

81. Основні етапи розвитку економічної інтеграції в рамках СНД.

82. Основні функції МВФ.

83. Досвід співпраці між Україною та МВФ.

84. Політика імпортозаміщуючої індустріалізації: принципіві рішення, інструменти реалізації та основні наслідки.

85. Концепція стимулювання платоспроможного попиту.

86. Ортодоксна і гетеродоксна стабілізація.

87. Вашингтонський консенсус.

88. Гіпотеза Пребіша—Зінгера.

89. Теоретична програма структуралізму.

90. Досвід стимулювання нетрадиційного експорту в сировинних економіках (Чилі).

91. Критична оцінка можливостей протекціонізму як чинника прискорення економічного зростання.

92. Вітчизняна промислова політика: “за” і “проти”.

93. Основні напрями діяльності уряду в економіці країни, що розвивається (створення міцної макроекономічної основи, захист прав власності, організація ефективного управління, збільшення капіталовкладень в освіту та охорону здоров'я, зниження рівня бідності, інфраструктурні проекти).

94. Різновиди корупції та механізми її впливу на економічне зростання.

95. Небезпека корпоратизму як засобу перекрученого зв'язку між політикою та великим бізнесом.

96. «Шокова терапія» і градуалізм.

97. Перспектива приєднання до єврозони найбільших країн Центральної і Східної Європи (ЦСЄ).

98. Сучасні проблеми конкурентоспроможності трансформаційних економік.
99. Дієвість податкової конкуренції як засобу отримання порівняльних переваг у зовнішній торгівлі.
100. Поширені визначення популізму.
101. Сучасний популізм (неопопулізм).
102. Основні прояви популізму в Україні.
103. Небезпека популізму і патерналізму в економіках, що реалізують стратегію “наздоганяючого” економічного зростання.

**Гарант освітньої програми,
д.е.н., проф.**

В. О. Шевчук